

मुसिकोट राजपत्र

मुसिकोट नगरपालिका द्वारा प्रकाशित

खण्ड ९) मुसिकोट, गुल्मी, बैशाख ३० गते, २०८२ साल (संख्या: ३)

भाग-२

मुसिकोट नगरपालिका, गुल्मी
बालक्लब गठन तथा संचालन कार्यविधि, २०८२

मुसिकोट नगरपालिका नगरकार्यपालिकाले बनाएको देहाय वमोजिमको कार्यविधि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १०२ को उपदफा ३ वमोजिम सर्वसाधारणको जानकारीको लागि प्रकाशन गरिएको छ ।

बालक्लब गठन तथा संचालन कार्यविधि, २०८२

पृष्ठभूमि: बाल अधिकार सम्बन्धि अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धि १९८९ को अवधारणा, नेपालको संविधान, २०७२ मा भएको बाल अधिकार सम्बन्धि मौलिक हकको व्यवस्था, नेपालको त्रिवर्षीय अन्तरिम योजना, बालबालिका सम्बन्धि ऐन, २०७५ तथा स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले बालबालिकाको पक्षमा नीतिगत तथा कानुनी प्रावधान राखि बाल अधिकारको समग्र पक्षको वकालत गरेको छ । त्यसैगरी स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ ले बाल अधिकार सम्बन्धि समग्र पक्ष (बाल बचाउ, बाल संरक्षण, बाल विकास र बाल सहभागिता) को प्रवर्धन गर्न बालमैत्री स्थानिय शासन कार्यान्वयन गर्दै स्थानीय तहमा सुशासन अभिवृद्धि गर्न अवधारणा ल्याएको छ । बालअधिकारको अभ्यास गर्न, लोकतान्त्रिक मूल्यको प्रवर्धन गर्न, सुशासनको पूर्वाधार तयार गर्न, नेतृत्वको विकास र सशक्तीकरण गर्न, अन्यायपूर्ण विभेदकारी परिपाटी हटाउन, अपनत्व र स्वामित्व बढाउन, बाल अधिकारको सम्मान गर्न, समावेशीकरणको प्रवर्धन गर्न, विकासमा बालमैत्री पद्धतीको प्रवर्धन गर्न, जीवन उपयोगी सीप तथा स्वसंरक्षण प्रवर्धन गर्ने सवालमा बालअधिकारको एउटा पाटो बालसहभागिता अर्थपूर्ण बनाउने सवालमा बालक्लब तथा बालक्लब संजालको गठन, संचालन र व्यवस्थापनमा एकरूपता ल्याउन, परिचालन गर्न, नेपालको संविधान २०७२ को धारा ३९ मा उल्लेख संगठित हुन पाउने अधिकार, बालबालिका सम्बन्धि ऐन, २०७५ को दफा १० को संस्था खोल्ने र शान्तिपूर्वक भेलाहुन पाउने अधिकार, स्थानिय शासन संचालन ऐन २०७४ दफा २९ ले दिएको अधिकार प्रयोग मुसिकोट नगरपालिकाको बालबालिकाको हक अधिकार संरक्षण सम्बन्धी व्यवस्था गर्न बनेको कार्यविधि, २०८० मा उल्लेख भएको अधिकार प्रयोग गरि सम्बद्ध क्षेत्रमा कार्यरत सरोकारवालाहरूको राय, सुझाव र सहभागितामा यो कार्यविधि तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद-१

प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

१. यो कार्यविधिको नाम बालक्लब तथा बालक्लब संजाल संचालन कार्यविधि, २०८२ (Child Club and Child Club Network Formation and Mobilization Guideline, 2082) रहेको छ।

२. यो कार्यविधि मुसिकोट नगरपालिकाले पारित गरि लागु गर्नेछ।

२. परिभाषा:

विषय र प्रसङ्गले अन्य अर्थ नलागेमा यस कार्यविधिमा,

- क. "बालबालिका" भन्नाले १८ वर्ष उमेर ननाघेका व्यक्तिलाई सम्झनु पर्दछ।
- ख. "बालक्लब" भन्नाले यस कार्यविधिको दफा २.१ र २.२ को संरचना र २.३ मा भएको व्यवस्था बमोजिम ७ देखि १८ वर्ष उमेर समूहका बालबालिकाहरु संगठित भई बालअधिकारको संरक्षण र सम्बर्धनका लागि विद्यालय र समुदाय स्तरमा गठन भई मुसिकोट नगरपालिकामा दर्ता भएका बालबालिकाहरुका गैरराजनैतिक संस्था (बालक्लब, श्रमिक बालक्लब, बालसमूह, बालमञ्च, बालसदन आदि) लाई सम्झनु पर्दछ।
- ग. "वडा बालक्लब संजाल" भन्नाले नगरपालिकाका सम्बन्धित वडाहरुमा रहेका समुदाय स्तर र विद्यालयस्तरका १.३ (ख) बमोजिमका बालक्लबहरुका प्रतिनिधिहरुले गठन गरेको संजाललाई सम्झनुपर्दछ।
- घ. "वडा बालपरिषद्" भन्नाले नगरभित्रका वडाहरुमा रहेका समुदाय र विद्यालय स्तरका बालक्लबहरुबाट १.३ (ग) को कार्य गर्न आएका प्रतिनिधिहरुको प्रत्येक वडा स्तरको सर्वोच्च भेलालाई सम्झनुपर्दछ।
- ङ. "नगर बालक्लब संजाल" भन्नाले नगरभित्रका वडा बालक्लब संजालहरुबाट आएका प्रतिनिधिहरुले चयन गरेको गाउँपालिकाको बालक्लब संजाललाई सम्झनुपर्दछ।
- च. "नगर परिषद" भन्नाले नगरपालिका भित्रका वडाहरुबाट १.३ (ङ) बमोजिमको कार्य गर्न आएका बालक्लब संजाल सहितका बालबालिकाहरुको सर्वोच्च भेलालाई नगर बालपरिषद सम्झनुपर्दछ।
- छ. "शासन" भन्नाले कानुनद्वारा अधिकार प्राप्त राज्यसरकारी निकायले आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्रको विधिसम्मत प्रबन्ध वा संचालन सम्बन्धि कार्य वा अनुशासन वा मर्यादापालन गराउने विषयलाई सम्झनुपर्दछ।

ज. "स्थानिय शासन" भन्नाले स्वायत्त शासनको अवधारणा अनुरूप जनताको नजिकमा रहेका स्थानीय सरकारको प्रतिनिधिमाफत शासकीय व्यवस्था संचालन गर्ने पद्धतीलाई सम्झनुपर्दछ ।

झ. "ऐन" भन्नाले स्थानिय सरकार संचालन ऐन, २०७४ लाई सम्झनुपर्दछ ।

ञ. "कार्यविधि" भन्नाले मुसिकोट नगरपालिकाले बालबालिकाको हक, अधिकार स्थापित गर्न बनेको कार्यविधि २०८२ लाई सम्झनुपर्दछ ।

ट. "आवधिक नगर विकास योजना" भन्नाले नगरपालिकाको आवधिक नगर विकास योजना लाई सम्झनुपर्दछ । ठ. "टोल विकास संस्था, टोल संगठन, वडा स्तरीय टोल समन्वय समिति, गाउँ समन्वय समिति" भन्नाले नगरपालिकाको अगुवाइमा गठन भई नगरपालिकामा सुचिकृत भएका नागरिकहरूको प्रतिनिधित्व गर्ने संस्थालाई सम्झनुपर्दछ ।

ड. "नगरपालिका" भन्नाले मुसिकोट नगरपालिकालाई सम्झनुपर्दछ ।

३. लक्ष्य: बाल सहभागिताको मर्मलाई प्रत्याभूत गराउने, बालबालिका संग सरोकारराख्ने विषय तथा योजना तर्जुमा देखि कार्यान्वयनको तहसम्म बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिताको दिगो आधार सृजना गराउँदै अर्थपूर्ण बाल सहभागिताको प्रत्याभूती र अर्थपूर्ण बालसहभागितामा आधारित सुशासनयुक्त बालमैत्री नगरको निर्माण तथा विकास गर्ने ।

४. कार्यविधिको उद्देश्य: बालअधिकारको सम्मान गर्दै यसको पालना गर्ने सवालमा बालबालिका संग सरोकार राख्ने विषयमा अर्थपूर्ण बाल सहभागिताको प्रत्याभूति दिलाउने,

५. बालक्लब गठनको उद्देश्य: बालक्लबहरू गठन वा स्थापनाका निम्न उद्देश्यहरू हुने गर्दछन्: क. बालबालिकामा सामूहिक भावना, नेतृत्व गर्ने क्षमता र आत्मविश्वास विकास गर्न ख. बाल अधिकारको प्रत्याभूती र बाल संरक्षणका लागि अभिभावक र जिम्मेवार निकायमा दबाब सिर्जना गर्न ग. बालबालिकामा समुदाय, समाज र देशप्रतिको जिम्मेवारी बोध गराउन घ. बालबालिकालाई योजना बनाएर अगाडि बढ्ने र कठिनाइबाट सिकने अभ्यास गराउन ङ. बालबालिकामा सहयोगी, सिर्जनात्मक र प्रतिस्पर्धात्मक भावना विकास गर्न च. बालअधिकारप्रति सचेत भई उनिहरूको चौतर्फी विकासका लागि सरोकारवालासँग मिलेर काम गर्ने बानी बसाउन र वातावरण सृजना

गर्न छ. अभिभावक, शिक्षक र विद्यार्थी बीच सुमधुर सम्बन्ध विकास गरि घरपरिवार, समुदाय तथा विद्यालयमा भयरहित वातावरण विकास गर्न

६. बालक्लब गठनको उद्देश्य:

क. बालबालिकासँग सरोकार राख्ने विषयमा नीति निर्माण, योजना तर्जुमा र कार्यान्वयन प्रक्रियामा बालबालिकाको अर्थपूर्ण सहभागिता सुनिश्चित गर्न संगठित गर्न पहल गर्नु,

ख. बालक्लब, बालसमूह वा बालमञ्चको नामबाट सञ्चालन भइरहेका समूहको कामहरुबीच समन्वय गरी एकीकृत रुपमा गराउनु,

ग. बालबालिकासँग सरोकार राख्ने विषयहरुको सूचना एकीकृत र अध्यावधिक गर्नु,

घ. बालबालिकाको नेतृत्व क्षमता विकास गर्नु,

ड. बालअधिकारसँग सम्बन्धित समस्याहरुको पहिचान गरी समाधानको उपायहरु खोजी गर्नु,

च. बालबालिकाको क्षेत्रमा काम गरिरहेका सवाल र सरोकारवालाहरु पहिचान गरी बालअधिकार प्रवर्धनका लागि सहकार्य र समन्वय गर्नु,

छ. बालमैत्री नगर विकास समिति र नगरपालिका निर्माण र कार्यान्वयनमा अर्थपूर्ण सहभागिता जनाउनु ।

परिच्छेद-२

बालक्लब सम्बन्धि व्यवस्था

७. **बालक्लब:** विद्यालय, समुदाय तथा विशेष प्रकृतीका गरी तिन प्रकारका बालक्लबहरु गठन गरिने छन् । प्रत्येक टोल तथा समुदाय स्तरमा गठन भएका बालक्लबहरुलाई समुदाय स्तरको बालक्लब भनिन्छ भने विद्यालय स्तरमा गठन भएका बालक्लबहरुलाई विद्यालय स्तरीय बालक्लब भनिन्छ । समुदाय स्तरमा श्रमिक लगायतका अन्य विशेष प्रकृतीका बालबालिकाहरुका क्लबहरु समेत रहन सक्नेछन् । यसप्रकार समुदाय/टोल तथा विद्यालयमा गठन भएका बालक्लबहरुको प्रतिनिधिहरुको सहभागितामा छाता संगठनको रुपमा वडा बाल संजाल तथा वडा बाल संजालका प्रतिनिधी पदाधिकारीको सहभागितामा नगर बालक्लब संजालको गठन हुनेछ । गाउँ बालक्लब संजाल मुसिकोट नगरपालिका क्षेत्र भित्रका सम्पूर्ण बालक्लबहरुको छाता संगठन रहने छ । बालक्लब तथा बालक्लब संजालको नियमित कार्य संचालन गर्नका लागि एक कार्य समितिको व्यवस्था हुनेछ । उक्त बालक्लब तथा बालक्लब संजालमा

तोकिएको संख्यामा पदाधिकारीहरु रहनेछन् । पदाधिकारीहरु एक निश्चित समय वा कार्यकालका लागि निर्वाचनका माध्यमबाट चयन हुनेछन् । कुनै एक बालक्लब वा संजालको कार्यसमितिमा रहेका बालबालिकाहरु अर्को क्लब वा संजालको कार्यसमितिमा भने रहन पाउने छैनन् । बालक्लब तथा बालक्लब संजालले आवश्यक ठानेमा कार्य समितिको बैठकको निर्णयले आफ्नो कार्यलाई थप व्यवस्थित बनाउन आवश्यकता अनुसार विभिन्न उपसमितिहरुको गठन गर्न सकिने छ भने आवश्यक ठानेमा बढीमा ५ सदस्यीय सल्लाहकार समिति पनि बनाउन सकिनेछ । यस्तो सल्लाहकार समितिमा बालक्लबका पूर्व पदाधिकारीहरु तथा बालक्लबको हित चाहने बयस्कहरुलाई समेत बढीमा २ वर्ष को कार्यकालका लागि मनोनयन गर्न सकिनेछ ।

८. बालक्लब तथा बालक्लब संजालको तहहरु:

यस कार्यविधि बमोजिम मुसिकोट नगरपालिका क्षेत्रभित्र गठन हुने बालक्लब तथा बालक्लब संजालको तह निम्नानुसार हुनेछ:

- नगरस्तरीय बालक्लब संजाल
- वडास्तरीय बालक्लब संजाल
- टोल/विद्यालयस्तरीय बालक्लब संजाल

९. बालक्लब गठन:

क. समुदाय वा विद्यालयमा रहेका कम्तिमा २० जना बालबालिकाले सामूहिक भावनाले प्रेरित भई संगठित ढंगले काम गर्न चाहेमा लोकतान्त्रिक तरिकाबाट बालक्लब गठन गर्न सक्नेछन् । तर विशेष प्रकृतिको बालक्लब गठनका लागी कम्तिमा १५ जना सदस्य भए पुग्ने छ ।

ख. बालक्लब गठन गर्दा विद्यालयमा अध्ययनरत बालबालिकाले सम्बन्धित विद्यालयको शिक्षक मार्फत प्रधानाध्यापक संग र समुदायका बालबालिकाले अभिभावक मार्फत वडा कार्यदल संग परामर्श लिई निजहरुको सहजीकरणमा बालक्लब गठन हुनेछन् ।

ग. लोकतान्त्रिक रूपले चुनाव नहुँदाका बखत सम्म यसरी गठन भएको बालक्लबले तदर्थ समितिको रूपमा काम गर्नुपर्नेछ । तर यस्तो अवधि एक वर्ष भन्दा बढी हुन पाउने छैन । यदि तदर्थ समिति गठन भएको एक वर्षभित्र निर्वाचनमार्फत नयाँ कार्यसमितिको चयन गर्न नसकेमा यस्तो तदर्थ समिति स्वतः खारेज भएको मानिनेछ ।

घ. बालक्लब गठनका लागि परामर्श लिने व्यवस्था: सम्बन्धि विद्यालयको बालमैत्री सम्पर्क शिक्षक वा प्रधानाध्यापक वा टोल संगठन एवम् अभिभावकले बालबालिकाहरुलाई परामर्श दिँदा विद्यालयमा वा समुदायमा (सम्बन्धित विद्यालय वा टोलभित्र) त्यसअघि नै अन्य बालक्लबहरु कार्यविधि बमोजिम गठन भई क्रियाशिल भएको खण्डमा अर्को बालक्लब गठन गर्न अभिप्रेरित गर्न पाउने छैन। यसरी कुनै एउटा विद्यालयमा वा टोलभित्र एउटा बालक्लब कार्यरत हुँदाहुँदै अर्को बालक्लब गठन गरेमा वा गरेको पाइएमा त्यस्ता बालक्लबलाई मुचिकृत गर्न गाउँपालिका बाध्य हुनछैन। यस कार्यविधि बाहिर रहेर अन्य कुनै बालक्लब कार्यरत रहेको अवस्थामा उक्त बालक्लबलाई यसै कार्यविधि अनुरूप टोलका बालबालिकाको सहभागितामा पूर्णगठन गर्नुपर्नेछ।

१०. उपसमितिको व्यवस्था:

बालक्लबले कार्यसमितिका सदस्यहरुमध्ये कुनै एकजनाको संयोजकत्वमा आवश्यकता हेरी निश्चिन समयका लागि बढीमा सात सदस्यीय उपसमिति गठन गर्न सक्नेछ। यस्तो उपसमितिले कार्यसमितिले तोकेको विषय वा क्षेत्रसंग सम्बन्धित काम सम्पन्न गर्नेछ।

११. सदस्यता सम्बन्धि व्यवस्था:

१. सदस्यता लिनुपर्ने व्यवस्था:

क. कुनैपनि बालक्लबमा आबद्ध रहन बालबालिकाले बालक्लबको सदस्यता अनिवार्य लिनुपर्नेछ।

ख. विद्यालयका बालबालिकाले सम्बन्धित विद्यालयमा बनेको बालक्लबाट र समुदायमा रहेका बालबालिकाले आफ्नो टोलमा गठन भएको समुदाय स्तरका बालक्लबको सदस्यता लिनुपर्नेछ।

ग. बालक्लबको सदस्य बन्न योग्यता पुगेका बालबालिकाले बालक्लबको सदस्य बन्न चाहेमा प्रत्येकले तोकिएको बार्षिक सदस्यता शुल्क तिरेर मात्र सदस्यता लिन वा सदस्यता नविकरण गर्न सक्नेछन्।

२. सदस्यताको लागि आवश्यक योग्यता:

क. बालबालिकाको उमेर ७ वर्ष पुरा भई १८ वर्ष ननाघेको

ख. जन्मदर्ता भएको।

ग. बाबु वा आमा वा दुबै नेपाली नागरिक भएको।

घ. समान प्रकृतीको अर्को बालक्लबमा आबद्ध नभएको।

ङ. बालक्लबको सदस्यता लिई नियमितरूपमा नविकरण गराएको वा गराउने गरेको।

च. बालक्लबको आचारसंहिता पालन गर्न योग्य भएको वा सहमत भएको।

नोट: अन्यत्र जेसुकै लेखिएको भएतापनि विद्यालय स्तरको बालक्लबमा आबद्ध भएका बालबालिकाले समुदाय तहमा गठन भएको कुनै एउटा बालक्लबको मात्र सदस्य बन्न पाउनेछन् तर कुनै एउटा समुदाय तहमा बनेको बालक्लबको सदस्यले अर्को समुदाय तहको बालक्लबको र कुनै एउटा विद्यालयतहको बालक्लबको सदस्यले अर्को विद्यालयतहको बालक्लबको सदस्य बन्न सक्नेछैन । बालबालिकाको उमेर १८ पुगेपछि बालक्लबको सदस्यता स्वतः समाप्त हुनेछ ।

३. सदस्यता लिने तथा पाउने प्रक्रिया:

क. बालक वा बालिकाले बालक्लबको सदस्य हुन चाहेमा सम्बन्धित क्षेत्रको बालक्लबसंग तोकिएको ढाँचामा निवेदन दिनुपर्नेछ ।

ख. बालक्लब कार्यसमितिले छानविन पश्चात सम्बन्धित बालक्लबको सदस्य हुनका लागि अनुमति प्रदान गर्न सक्नेछ ।

ग. उक्त अनुमतिपछि सदस्यता रसिद काटी निर्धारित सदस्यता शुल्क तिरेपछि सदस्य बन्न सक्नेछ ।

४. सदस्यताको अवधि: बालक्लब सदस्यताको अवधि एक वर्षको हुनेछ र प्रत्येक वर्ष सदस्यता नविकरण गर्नुपर्नेछ ।

५. सदस्यता शुल्क सम्बन्धि व्यवस्था: सदस्यता शुल्कको हकमा नगर बालक्लब संजालको कार्यसमितिको बैठकको निर्णय बमोजिम सबै बालक्लबहरूमा एकरूपता हुनेगरि र सम्पूर्ण बालबालिकाहरूलाई सजिलै तिर्न सक्ने गरि लागु गरिनेछ । तर वार्षिक सदस्यता शुल्क बापत रु ५ भन्दा बढी रकम लिन पाइने छैन । सदस्यता रसिदको नमुना अनुसुची १ मा समाबेस गरिएकोछ ।

६. सदस्यता खारेजी र बचाउ:

क. बालबालिकाको उमेर १८ वर्ष पुगेपछि बालक्लबको सदस्यबाट स्वतः हट्नेछ ।

ख. बलक्बल सदस्यको आचारसंहिता विपरित गतिविधिमा संलग्न भएको प्रमाणित भएको सदस्यको सदस्यता खारेज हुनेछ ।

ग. एकभन्दा बढी बालक्लबको सदस्यता लिएको अवस्थामा कुनै एक क्लबबाहेक अन्य बालक्लबको सदस्यता रद्द हुनेछ ।

१२. बालभेला तथा परिषद बोलाउने व्यवस्था:

क. बालक्लबले निर्णय गरि निश्चित मिति, स्थान र समयमा बालक्लबका सदस्यहरूको भेला वा परिषद बोलाउने छ ।

ख. यसरी बोलाउने भेला वा परिषद् को जानकारी कम्तिमा १५ दिन अगावै सबै सदस्यहरूले थाहा पाउने गरि सुचना दिनुपर्नेछ। भेला सार्वजनिक बिदाका दिन आयोजना गर्नु पर्ने छ।

ग. टोल भेलामा नगरको वडा बालक्लब संजालका प्रतिनिधिको तथा वडा भेला वा परिषदमा नगर बालसंजालका प्रतिनिधिहरूको उपस्थिति अनिवार्य हुनेछ।

१३. बालक्लबको कार्यकाल:

निर्वाचित बालक्लबको कार्यकाल दुई वर्षको रहनेछ, यदि कार्यकाल पुरा नहुँदै बालक्लब निस्क्रिय भएमा माथिल्लो बालक्लब संजालको अनुमतिमा बाँकी अवधिका लागि उक्त बालक्लबका सदस्यहरू मध्यबाट पदपूर्ति गर्न वा पुनगठन गर्न सकिने छ।

नोट: प्राविधिक कारणले तोकिएको समयावधिभित्र निर्वाचन हुन नसकेमा मनासिव कारण सहित बालक्लब कार्यसमितिको दुई तिहाई मतले बढीमा एकपटकका लागि ६ महिनाको लागि कार्यावधि बढाउन सक्नेछ। तर यस्तो अवधि बढाउने माथिल्लो संजालको अनुमति लिन अनिवार्य छ।

१४. निर्वाचन सम्बन्धि व्यवस्था:

१. पदाधिकारीको संख्या र तह:

क. बालक्लब गठन गर्दा हरेक तहको बालक्लबको कार्यसमिति र हरेक उपसमितिमा कम्तिमा ४० प्रतिशत बालिका रहनु पर्नेछ।

ख. दलित, अपाङ्गता भएका, विपन्न, सडक तथा श्रमिक तथा विभिन्न खाले कठिन परिस्थितिमा रहेका बालबालिका भएमा उनीहरूको अनिवार्य प्रतिनिधित्वको व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

नगरपालिकाका वडा अन्तर्गत गठन हुन विभिन्न बालक्लबहरूको गठन निम्नानुसार हुनेछ:

क. ७ वर्ष पुरा भई १८ वर्ष ननाघेका बालबालिकाको सहभागितामा सम्बन्धित टोलमा स्थायी वा अस्थायी बसोबास भएका कम्तिमा २० जना बालबालिकाहरूको सहभागितामा बालक्लव गठन गरीने छ।

ख. बालक्लबको कार्यसमितिमा कम्तीमा ४० प्रतिशत बालिका पर्ने गरी अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष १, सचिव १, सहसचिव १, कोषाध्यक्ष १ र सदस्यहरू ४ जना गरि जम्मा ९ सदस्य रहेको टोल वा समुदाय स्तरिय बालक्लव गठन गर्न सकिने छ।

ग. विद्यालय तथा श्रमिक बालक्लबमा संगठित कार्यसमितिका सदस्यहरूले टोल बालक्लबको कार्यसमिति सदस्य हुन पाउने छैन।

२. मताधिकार प्रयोग गर्न तथा उम्मेद्वार हुनका लागि आवश्यक योग्यता:

क. बालक्लबको सदस्यता लिई नियमित नविकरण गराएको।

ख. बालक्लबको आचारसंहिता पालन गर्न योग्य भएको वा सहमत भएको।

ग. समुदाय स्तरको कुनै एउटा बालक्लबमा मात्र आवद्ध भएको वा सदस्यता लिने मिति सम्म कुनै पनि बालक्लबमा आवद्ध नभएको।

३. निर्वाचन प्रकृया:

क. सम्बन्धित बालक्लबले निर्वाचनका लागि तीन सदस्यीय एक निर्वाचन समितिको गठन गर्ने

ख. निर्वाचन समितिले निर्वाचनका लागि आवश्यक सम्पूर्ण प्रक्रिया र पद्धतीको व्यवस्था मिलाई

ग. निश्चित समयभित्र निर्वाचनको कार्य सम्पन्न गर्नेछ।

घ. निर्वाचन कार्य सम्पन्न गरि शपथ ग्रहणको कार्य पुरा भएपछि निर्वाचन समितिको कार्यविधि स्वतः समाप्त हुनेछ।

४. प्रक्रिया:

- सर्व सम्मतीले पदाधिकारी चयन गर्ने।
- सर्व सम्मतीले निर्वाचित वा चयन हुन नसकेमा गोप्य मतदानको माध्ययमबाट बहुमत सदस्यले छानेको व्यक्ति पदाधिकारी निर्वाचित हुनेछ। यसरी निर्वाचन प्रक्रिया अपनाउदा समेत तोकिए बमोजिमका बालक वा बालिकाको संख्या मिलाउनु पर्नेछ।
- जुनसुकै विधि अपनाउदा पनि एक कार्यकाल अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, सचिव, कोषाध्यक्ष भई काम गरेका बालक वा बालिकाले सम्बन्धित पदमा पूनः उम्मेदार हुन पाउने छैन।

५. शपथको व्यवस्था: निर्वाचित पदाधिकारी तथा सदस्यहरूलाई अनुसुचि ९ बमोजिम शपथ ग्रहण गराईनेछ।

१४. बालक्लब दर्ता सम्बन्धि व्यवस्था:

समुदायमा आधारित बालक्लब तथा विद्यालयमा आधारित बालक्लबहरु सम्बन्धित टोल संगठन र सम्बन्धित विद्यालयको सिफारिसमा मुसिकोट नगरपालिकाको कार्यालयमा दर्ता भएपछि मात्र बालक्लब संजालमा आवद्ध हुन योग्य मानिनेछ। नगरपालिका भित्रका श्रमिक, अपाङ्गता भएका आदी बालबालिकाहरुले विशेष किसिमको छुट्टै बालक्लब बनाएको अवस्थामा वडा कार्यालयले सिफारिस गरि मुसिकोट नगरपालिकामा दर्ता भएपछि मात्र बालक्लब संजालमा आवद्ध हुन योग्य मानिनेछ।

१. निवेदन दिनुपर्ने व्यवस्था: दर्ता हुने प्रक्रिया:

बालक्लब सुचिकृत गर्नका लागि नवगठित बालक्लबले बैठक बसी मुसिकोट नगरपालिकामा सुचिकृत गर्नका लागि निर्णय गर्नुपर्नेछ। त्यसपछि सुचिकृत गरिपाउँ भनि नियमअनुसार अनुसुची २ बमोजिमको ढाँचामा) निवेदन फारम भरी बालक्लबको विधान, बालक्लब दर्ता गर्ने निर्णय, कार्य समितिको विवरण, कार्य समिति सदस्यको जन्मदर्ता प्रतिलिपी, बिधालय तथा वडाकार्यालयको सिफारिस सहितको आवेदन मुसिकोट नगरपालिकाको कार्यालयमा पेस गर्नुपर्ने छ।

२. दर्ता गर्ने तथा प्रमाण पत्र सम्बन्धी व्यवस्था:

क. सम्बन्धित निवेदनमाथि दर्ता गर्ने निकायले अध्ययन गरिसकेपछि एक विद्यालय एक बालक्लब, एक टोल एक बालक्लब, एक वडा एक वडा बालक्लब संजाल तथा एक गाउँ एक गाउँ बालक्लब संजालको आधारमा बालक्लबलाई दर्ता गर्न सक्नेछ।

ख. दर्ता भएका बालक्लबलाई मुसिकोट नगरपालिकाले दर्ताको प्रमाणपत्र उपलब्ध गराउने छ।

परिच्छेद-३

बालक्लबले गर्ने कार्यहरु

१५. बालक्लबले गर्ने कार्यहरु:

बालबालिकाको शारीरिक, मानसिक तथा बौद्धिक विकासमा सहयोग पुर्याउनका लागि उनीहरु आफैले बालक्लबहरु मार्फत निम्नानुसारका कार्य हरु गर्नेछन्:

क. बाल क्लबको सदस्यता वितरण गर्ने

ख. कार्यसमिति चयन गर्ने

ग. वार्षिक कार्ययोजना निर्माण गर्ने

घ) कार्ययोजना बमोजिम संज्ञालको कार्यक्षेत्र भित्र विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्ने: जस्तै चेतनामूलक कार्यक्रमहरू: एच.आई.भी/एड्स, लैंगिक विभेद, सरसफाई, बालबालिका उपरको दुव्यवहार र दण्ड सजाय, बालविवाह, दाइजो, अपहरण, कुटपिट, बेचविखन, सशस्त्र द्वन्द्वमा बालबालिकाको प्रयोग आदिका विरुद्धका अभियानहरू, सडक नाटक, दोहोरी गीत, लोकगीत, प्रवचन, सार्वजनिक सुनुवाई, निबन्ध, र्याली, अन्तरक्रिया आदि कार्यक्रमहरू ।

प्रतियोगितात्मक कार्यक्रमहरू: खेलकुद, विभिन्न विषयमा वादविवाद, चित्रकला, हाजिरी जवाफ, वक्तृत्वकला आदि

सरसफाई कार्यक्रमहरू: धरपरिवार, विद्यालय र समुदाय तथा व्यक्तिगत सरसफाईसँग सम्बन्धित चेतनामूलक अभियानहरू

विद्यालय भर्ना गर्ने र भर्ना भएका बालबालिकाको नियमीत अनुगमन गर्ने तथा विद्यालय जान उत्प्रेरित गर्ने शिक्षक, विद्यार्थी र विद्यालय व्यवस्थापन समितिको आचार संहिता बनाई लागू गर्न र विद्यालय व्यवस्थापन समितिमा बालक्लबको प्रतिनिधित्व र अर्थपूर्ण बालसहभागिता सुनिश्चित गर्न पहल गर्ने ।

विविध कार्यक्रमहरू: सर्वेक्षण, विश्लेषण, खोप कार्यक्रमहरूमा स्वयंसेवक, घरभेट कार्यक्रम, सांस्कृतिक कार्यक्रम, द्वन्द्वपीडित, अनाथ, अपाङ्ग र विपन्न बालबालिकाका लागि शैक्षिक सहयोग कार्यक्रम, अन्तर-बालक्लब भ्रमण, अन्तर बालक्लब प्रतियोगितात्मक कार्यक्रमहरू र बाल भित्तेपत्रिका प्रकाशन आदि ।

बालअधिकार प्रवर्धनका लागि बालक्लबले निर्णय गरी विद्यालय तथा समुदायको परामर्शमा आवश्यक पर्ने अन्य कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्न सक्नेछ ।

निकृष्ट प्रकारका बालश्रमको अन्त्य गर्ने कार्य तथा अभियानमा सहयोग गर्ने ।

१६. बालक्लब र बालक्लब संजालका सरोकारवालहरू:

बालक्लबलाई प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग पुर्याउने निकाय तथा व्यक्तिहरू नै बालक्लब तथा बालक्लब संजालका सरोकारवालाहरू हुन् । संजालले कुन सरोकारवालाले बालक्लब र संजालको लागि के सहयोग पुर्याउन सक्दछ भन्ने कुरा विचार गरि संजालको र संजाल अन्तरगत रहेका क्लबहरूको काममा सहयोग पुर्याउन आवश्यक समन्वय र सहकार्यको वातावरण मिलाउनु मिलाउनुपर्दछ । उदाहरणका लागि बालक्लब तथा बालक्लब संजालका केहि सरोकारवालहरू निम्नानुसार हुनेछन्:

- क. मुसिकोट नगरपालिका
- ख. विद्यालय र शिक्षकहरु
- ग. समुदाय र छरछिमेकहरु
- घ. टोल संरक्षण महिला मञ्च
- ङ. स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरु
- च. स्थानिय गैह्र सरकारी संघसंस्थाहरु
- छ. उद्योग र व्यापार संघ
- ज. सामुदायिक वन उपभोक्ता समुह
- झ. प्रहरी चौकी
- ञ. स्थानिय यूवा सहजकर्ताहरु,
- ट. स्वास्थ्य चौकी आदी ।

परिच्छेद-४

बालक्लबको आचारसंहिता सम्बन्धि व्यवस्था

१७. बालक्लबको आचारसंहिता:

बालक्लबको आफ्नै आचारसंहिता हुनेछ । यस्तो आचारसंहिता निम्न मूल्य

मान्यताका आधारमा जिल्ला बाल

भेलाले पारित गरी लागु गर्न सक्नेछ:

सकेसम्म आफ्नो काम आफै गर्ने,

ख. बालक्लबको जिम्मेवारी पुरा गरिरहँदा कसैप्रति पक्षपात नगर्ने,

ग. सबैसंग साथि सम्बन्ध र मित्रता राखेर काम गर्ने प्रयास गर्ने,

घ. साथिहरूसंग कुरा नलुकाउने तथा सबैसंग खुला र स्पष्ट व्यवहार गर्ने,

ङ. आफ्नो क्षमता विकास गर्न आफै अगाडी बढ्ने र सक्नेजती जिम्मेवारी लिने,

च. बाल अधिकारको कुरा सिकाउन र प्राप्त गर्न सधैं सचेत, सजग र सक्रिय हुने,

छ. सरल जीवन उच्च विचार राख्ने,

ज. जाती, लिङ्ग, अपाङ्गता, आर्थिक सामाजिक स्तर, धर्म र संस्कृतीको आधारमा भेदभाव नगर्ने,

- झ. कमी कमजोरीलाई सुधार गरी त्यसबाट सिक्न प्रयत्न गर्ने ज) कठिन अवस्थामा बालबालिकाप्रति विशेष व्यवहार र सहयोग गर्ने,
ज. ठूलाप्रति आदर गर्ने र सानालाई माया गर्ने,
ट. अनुशासित र अध्ययनसिल हुने,
ठ. कुरीती, कुसंस्कार र अन्धविश्वासको पछि नलामे,
ड. आफूलाई जायज लागेको विचार प्रष्ट रूपमा राख्ने,
ड. झूठो नबोल्ने ।

परिच्छेद ५

प्रतिनिधित्व सम्बन्धि व्यवस्था

१८. टोल संगठनमा प्रतिनिधित्व:

क. टोलस्तरीय बालक्लबले स्थानिय टोल संगठनका बैठकहरूमा प्रतिनिधित्व गर्न सक्नेछन् । यसरी प्रतिनिधित्व गर्दा १ जना बालक वा बालिकाले पालो मिलाएर बैठकमा सहभागि हुनुपर्नेछ ।

ख. बैठकमा भएका निर्णयहरू बालक्लबमा जानकारी गराउनु पर्नेछ ।

ग. टोल संगठनको बैठक अघि बालक्लबका पदाधिकारीहरू बीच आपसमा छलफल गरी बैठकमा लैजाने विषयहरू भए तय गर्नुपर्नेछ ।

१९. वडा समितिको बैठकमा प्रतिनिधित्व: बालक वा बालिका एक जनाको पालो गरिकन प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

२०. वडास्तरीय टोल संगठन वडा समन्वय समिति तथा बालमैत्री कमिटीहरूमा प्रतिनिधित्व: निर्धारित संख्यामा वडा बालक्लब संजालबाट प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

२१. गाउँस्तरीय टोल संगठन गाउँ समन्वय समिति तथा बालमैत्री समितिमा प्रतिनिधित्व: समितिले निर्धारण गरेको संख्यामा प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

२२. गाउँ परिषद बैठकमा प्रतिनिधित्व: सत्यवती गाउँपालिकाको प्रत्येक गाउँ परिषद बैठकमा (बालबालिकाका संग सरोकार राख्ने सवालका बैठकमा मात्र) गाउँस्तरीय बालक्लब संजालबाट ५ जना बालबालिकाहरूको प्रतिनिधित्व रहनेछ ।

परिच्छेद-६

बालक्लबको कार्य तथा कार्यक्रम संचालन सम्बन्धि विशेष व्यवस्था:

बालक्लब, वडा तथा गाउँ बालक्लबले संचालन गर्ने काम तथा कार्यक्रमहरु देहाय बमोजिम हुनुपर्नेछः

क. बालअधिकार संरक्षण र संबर्धनमा आधारित हुनुपर्नेछ ।

ख. कार्यक्रमको छनौट तथा संचालन व्यवस्थापन गर्दा सकेसम्म सरोकारवालाहरुको प्रत्यक्ष सहभागिता र समन्वयमा संचालन गर्नुपर्नेछ ।

ग. कुनै एक अधिकारको प्रयोग वा उपयोग गर्दा अरुको अधिकारको हनन् हुन दिनु हुँदैन ।

घ. सबै सरोकारवालहरुलाई आफ्नो मित्र र सहयोगीको रूपमा राखि आफ्ना क्रियाकलापहरु संचालन गर्नु पर्नेछ ।

ड. आफ्नो अधिकारको उपयोग गर्दा अर्काको अधिकार हनन् गर्न पाइने छैन । तर बालअधिकार हनन् मा आधारित संचालन हुने वा गरिने साथै समाजमा सामाजिक सदभाव भङ्ग काउने, सामाजिक विकृतीको विकास गर्ने, कुसंस्कार र कुरितीलाई बढावा दिने, सामाजिक वातावरणलाई धमिल्याउने, वातावरण दुषित बनाउने, शैक्षिक वातावरण खल्बल्याउने जस्ता कुनैपनि व्यक्तिगत तथा सामूहिक क्रियाकलापहरु गर्ने व्यक्ति वा संस्थाको अधिकारका रूपमा स्विकार्य हुनछैन ।

परिच्छेद-७

साधारणसभा तथा कार्यसमिति

२३. बैठकसम्बन्धी व्यवस्था:

१. कार्यसमितिको बैठक कम्तिमा वर्षको १२ पटक (मासिक एक पटक) र साधारणसभा वर्षको १ पटक बस्नेछ ।

२. २५ प्रतिशत सदस्यहरुले साधारण सभा बोलाई पाउँ भनी क्लवका अध्यक्ष समक्ष निवेदन गरेमा अध्यक्षले विशेष साधारण सभा बोलाउन सक्नेछ ।

३. साधारणसभाका लागि ७ दिन अगावै साधारण सभाहुने स्थान, समय, मिति र छलफलका बुँदाहरु सहित सम्पूर्ण सदस्यलाई उपस्थितिको लागि सूचना दिनुपर्नेछ ।

२४. कार्य समिति गठन विधि र पदावधि

१ साधारण सभाले प्रत्येक १ वर्षमा प्रजातान्त्रिक प्रणालीबाट आफू ना सदस्यहरुमध्येबाट अध्यक्ष १, उपाध्यक्ष १, जनासम्मको सचिव १, सहसचिव १, कोषाध्यक्ष १, र सदस्यहरु सहित घटिमा ७ र बढीमा कार्यसमितिको गठन गर्नेछ ।

२ यसरी गठन भएको कार्यसमितिको पदावधि १ वर्षको हुनेछ ।

२५. साधारण सभाको काम, कर्तव्य र अधिकार:

१. सभाको अध्यक्षता गर्ने व्यक्तिले प्रस्तुत गरेका सूचिमा समावेश भएका विषयहरूमा छलफल गरी निर्णय गर्ने ।
२. क्लबको गतिविधि समिक्षा गरी आवश्यक नीति निर्देशन तयार गर्ने ।
३. वार्षिक कार्यक्रम र कार्ययोजना तयार गरी स्वीकृत गर्ने ।
४. विधान संसोधन गर्नुपर्ने भए सो कुरा उल्लेख गरी संरक्षक शिक्षकमार्फत् विद्यालयको सिफारिसका प्रधानाध्यापकको सिफारिसका साथ जिल्ला बाल कल्याण समितिमा पेश गरी संसोधन गर्ने
५. अन्य तोकिएका कार्यहरू गर्ने ।

परिच्छेद-८

कार्य समितिका पदाधिकारीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार

२६. पदाधिकारीको काम, कर्तव्य र अधिकार:

१ अध्यक्ष

- क. संस्थाको हितको लागि गर्नुपर्ने कर्तव्यको प्रमुख दायित्व बहन गर्ने ।
- ख. संस्थाको निर्णयहरू कार्यान्वयन गर्ने र गर्न लगाउने ।
- ग. संस्थाको उद्देश्य पूरा गर्न अन्य आवश्यक काम गर्ने ।
- घ. मत बराबर भएमा निर्णायक मत दिने ।
- ङ. समुदाय, विद्यालय, जिल्ला बाल कल्याण समिति र अन्य सहयोगी संस्थाहरू बीच समन्वयकर्ताको भूमिका निर्वाह गर्ने ।

२ उपाध्यक्ष

- क. अध्यक्षको अनुपस्थितिमा निजले गरी आएको अधिकारहरू प्रयोग गर्ने ।
- ख. अन्य बखतमा अध्यक्षको सहयोगी भूमिका निर्वाह गर्ने ।

३ सचिव

- क. साधारण सभा र कार्य समितिको निर्णय अनुरूप संस्थाको कार्यसञ्चालनमा सहयोग गर्ने
- ख. बैठक बोलाउने र बैठक निर्णय अभिलेख राख्ने ।
- ग. बैठकमा राखिने विषयहरूमा अग्रिम जानकारी सबैलाई पुर्‍याउने ।
- घ. क्लवमा प्राप्त भएका सूचनाहरू क्लवका अन्य पदाधिकारीहरूलाई जानकारी गराउने ।

ड. बैठकको माइन्युट गर्ने ।

४ सहसचिव

क. सचिव अनुपस्थित भएको खण्डमा सचिवले गर्ने सबै कामहरु गर्ने ।

ख. अध्यक्षले तोकेका अन्य कामहरु गर्ने ।

५ कोषाध्यक्ष

क. संस्थाको सम्पूर्ण नगदी, जिन्सीहरुको जिम्मा लिने र त्यस सम्बन्धी श्रेस्ताहरु अद्यावधिक राख्ने ।

ख. संस्थाको आय व्ययको विवरण कार्यसमितिमा र साधारण सभामा पेश गर्ने ।

ग. आगामी वर्षको बजेट तर्जुमा गरी साधारण सभामा पेश गर्ने ।

घ. आर्थिक वर्ष समाप्त भएको ३ महिनाभित्रमा शिक्षकमध्येबाट लेखा परीक्षण गराउने ।

६ सदस्य

क. संस्थाको बैठकमा नियमित उपस्थित हुने ।

ख. संस्थाको हितको लागि सबै लागि पर्ने ।

ग. बैठकमा उपस्थित भई आफू नो अभिव्यक्ति प्रस्तुत गर्ने ।

घ. कार्यसमितिले निर्णय गरे अनुसारको जिम्मेवारी वहन गर्ने ।

परिच्छेद -९

विविध

२७. विधान संशोधन: यस विधानमा उल्लेखित दफा तथा उपदफाहरु संशोधन गर्नुपर्ने भएमा साधारण सभाको दुई तिहाई बहुमतबाट संशोधन गर्न सकिनेछ । तर संशोधन भएको उक्त विधान बालअधिकार समितिको स्वीकृति पाएको मितिदेखि मात्र लागू हुनेछ ।

१. क्लबको विघटन कुनै कारणवस क्लब सञ्चालन हुन नसकी क्लवको विधानबमोजिम सम्पूर्ण सदस्यहरुमध्ये

दुई तिहाई बहुमतबाट पारित गरी पठाएको क्लव विघटनसम्बन्धी निर्णय विद्यालयले स्वीकृति दिएमा क्लवको विधिवत् विघटन भएको मानिनेछ ।

२. निस्कृतता: यस विधानमा लेखिएका कुराहरु प्रचलित कानुनसँग बाझिएमा बाझिएको हदसम्म स्वतः निस्कृत हुने छन्।

अनुसूची १

बालक्लबको साधारण सदस्यता पत्रको नमूना

.....बालक्लब मुसिकोट नगरपालिका, गुल्मी वडा
नं..... सदस्यता रसिद वर्ष..... को श्री..... बाट
रु.....सदस्यता प्राप्त भयो।

श्रम क्षेत्र:.....

मिति:.....

.....
रकम बुझिलिने

अनुसूची २
दर्ता दरखास्तको नमुना

मिति:.....

श्री दर्ता गर्ने अधिकारी ज्यू,
मुसिकोट नगरपालिकाको कार्यालय,
वामीटक्सार, गुल्मी ।

विषय: बालक्लवको दर्ता ।

उपरोक्त सम्बन्धमा हामी देहायका बालबालिका देहायका कुरा खोली बालक्लव दर्ता गरी पाँउ भनि निवेदन गर्दछौं । उद्देश्यअनुरूप बालक्लवले तत्काल गर्ने कार्यहरूको योजना र प्रस्तावित क्लवको विधान प्रति यसै साथ संलग्न राखी पेश गरेका छौ ।

विवरण:

क. बालक्लवको नाम:

ख. ठेगाना:

ग. मुख्य कार्य:

घ. कार्यक्षेत्र:

ड. सदस्य संख्या:

१) महिला .....जना

२। पुरुष.....जना

अनुसूची ३

बालकलव दर्ता प्रमाण-पत्रको नमुना

मुसिकोट नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय वामीटक्सार, गुल्मी ।

बालकलव दर्ता प्रमाण-पत्र

दर्ता नं.:

दर्ता मिति:

मुसिकोट नगरपालिकाको बालक्लव गठन तथा संचालन कार्यविधि, २०८२ बमोजिम मुसिकोट नगरपालिका वडा नं..... मा गठन भएको श्री..... वालक्लवलाई यस कार्यालयको अभिलेखमा दर्ता गरी यो प्रमाण-पत्र प्रदान गरीएको छ ।

.....
.....

शाखा प्रमुख
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

प्रमाणिकरण मिति
२०८२।०१।२६

मूल्यरू २०

आज्ञाले,
चेतनाथ गिरी
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत